

**GLÓWNY INSPEKTOR
OCHRONY ROŚLIN I
NASIENICTWA**
Andrzej Chodkowski

HIN. 1610. 1. 2016

PAŃSTWOWA INSPEKCJA
OCHRONY ROŚLIN I NASIENICTWA
W GORZOWIE WIELKOPOLSKIM

04.08.2016

WPLYNEŁO
podpis 450

Warszawa, 02.08.2016

CL- 091-1a/2016

Pan Władysław Dajczak
Wojewoda Lubuski
w Gorzowie Wielkopolskim

Zgodnie z art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz.U. 2011, poz. 1092) informuję, że w dniu 12 lipca 2016 r. w Wojewódzkim Inspektoracie Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Gorzowie Wielkopolskim przeprowadzona została kontrola działalności diagnostycznej w zakresie poprawności organizacji i prowadzenia badań w Laboratorium Wojewódzkim w ramach urzędowych kontroli występowania *Phytophthora fragariae* var. *fragariae* oraz realizacji zaleceń pokontrolnych z kontroli przeprowadzonej w 2012 roku.

Ustalenia poczynione w trakcie kontroli dają podstawę do stwierdzenia, że badania w zakresie objętym kontrolą są realizowane w sposób prawidłowy. Nie stwierdzono niezgodności i uchybień w tym obszarze. Zalecenia pokontrolne z poprzedniej kontroli zostały zrealizowane, jednak udoskonalenia wymagają warunki techniczne stanowiska do przygotowywania próbek laboratoryjnych ziemniaka, co zostało uwzględnione w formie zalecenia w wystąpieniu pokontrolnym z dnia 2 sierpnia 2016 r.

Andrzej Chodkowski

Główny Inspektor

Do wiadomości:

Pan Ryszard Mróz
Wojewódzki Inspektor
Ochrony Roślin i Nasiennictwa
w Gorzowie Wielkopolskim

GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ROŚLIN I NASIENICTWA

Al. Jana Pawła II 11, 00-828 Warszawa
tel. 22 652 92 90, fax 22 654 52 21
www.plorin.gov.pl, e-mail: gl@plorin.gov.pl

WPEYNELO

04. 08. 2016

WPEYNELO

podpis 150

Warszawa, dnia 02.08.2016

CL- 091-1/2016

Pan Ryszard Mróz
Wojewódzki Inspektor
Ochrony Roślin i Nasiennictwa
w Gorzowie Wielkopolskim

Wystąpienie pokontrolne

po kontroli Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Gorzowie Wielkopolskim, Laboratorium Wojewódzkie w Gorzowie Wielkopolskim, przeprowadzonej w dniu 12 lipca 2016 r., przez pracowników Centralnego Laboratorium Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa: Hannę Bagińską - głównego specjalistę i Grażynę Szkuta - głównego specjalistę, na podstawie upoważnienia Głównego Inspektora nr 16/2016 z dnia 05.07.2016 r.

Zakres kontroli obejmował następujące zagadnienia:

- A. Organizacja i prowadzenie badań w Laboratorium Wojewódzkim w ramach urzędowych kontroli występowania *Phytophthora fragariae* var. *fragariae*, a w szczególności:
- zgodność postępowania diagnostycznego z obowiązującymi wytycznymi w tym zakresie,
 - organizacja i przebieg badań,
 - przygotowanie merytoryczne pracowników (udział w szkoleniach, znajomość i prawidłowość stosowania metod diagnostycznych, specjalizacja, zastępstwo) oraz dostępność procedur, instrukcji, metodyk,
 - warunki lokalowe i techniczne (wyposażenie, stan techniczny urządzeń),
 - nadzór nad odczynnikami i materiałami odniesienia,
 - sposób dokumentowania wyników badań,
 - terminowość przeprowadzania badań i wystawiania wyników,
 - identyfikacja próbek i warunki ich przechowywania.

8

- B. Organizacja laboratorium oraz rozwiązania techniczne zabezpieczające przed uwolnieniem organizmów kwarantannowych do środowiska - realizacja zaleceń pokontrolnych z kontroli zrealizowanej w dniach 26-27 listopada 2012 r.

Kontrolą objęto okres: 11 lipca 2015 r. – 12 lipca 2016 r.

Ustalenia kontroli i ocena skontrolowanej działalności.

A. Organizacja i prowadzenie badań w Laboratorium Wojewódzkim w ramach urzędowych kontroli występowania *Phytophthora fragariae* var. *fragariae*, a w szczególności:

1. Zgodność postępowania diagnostycznego z obowiązującymi wytycznymi w tym zakresie

Ustalenia

Zgodność postępowania diagnostycznego z obowiązującymi w tym zakresie wytycznymi sprawdzono na podstawie przesłania zapisów z badań próbek truskawki i poziomki pod kątem obecności organizmu grzybopodobnego *Phytophthora fragariae* var. *fragariae*:

- **Próbka sadzonek poziomki, odmiana Regina:** znak sprawy WLB.7131.4.280.2016; nr protokołu pobrania próbki żaga/3/16 (2); nr próbki wg zintegrowanego systemu informatycznego (ZSI) gorz1/280/16; próbka przyjęta do laboratorium 25.03.2016, badania rozpoczęto 30.03.2016 i zakończono 20.04.2016 sprawozdaniem z badania nr WLB.7131.4.280.2016. Próbkę uznano za negatywną.
- **Próbka sadzonek truskawki, odmiana Sabrina:** znak sprawy WLB.7131.4.1047.2016; nr protokołu pobrania próbki ziel1/9/16 (1); nr próbki wg ZSI gorz1/1047/16; próbka przyjęta do laboratorium 7.04.2016, badania rozpoczęto 8.04.2016 i zakończono 29.04.2016 sprawozdaniem z badania nr WLB.7131.4.1047.2016. Próbkę uznano za negatywną.

Ocena

Stosowana metoda badawcza jest zgodna z obowiązującymi wytycznymi określonymi w Protokole Diagnostycznym PIORiN 24(2) „Wykrywanie i identyfikacja *Phytophthora fragariae* Hickmann var. *fragariae*”, z dnia 1.06.2015 r. oraz w Materiałach Instruktażowych „*Phytophthora fragariae* var. *fragariae* – sprawca czerwonej zgnilizny korzeni truskawki”. Biologia. Lustracje i pobieranie próbek. Wykrywanie i identyfikacja”, opracowanych przez GIORiN CL, wydanie III, 2015.

2. Organizacja i przebieg badań

Ustalenia

Próbki sadzonek poziomki i truskawki, przekazane przez oddziały WIORiN w Gorzowie Wlkp. były odpowiednio zapakowane i oznakowane, nie budziły zastrzeżeń co do spełniania

wymagań diagnostycznych. Do czasu rozpoczęcia badań próbki, z naniesionym laboratoryjnym numerem identyfikacyjnym, nadanym w fazie dekretacji w ZSI, były przechowywane w warunkach bezpieczeństwa fitosanitarnego.

Badania na obecność *P. fragariae* var. *fragariae* wykonywane były zgodnie z obowiązującą procedurą obejmującą:

- ocenę makroskopową systemu korzeniowego pod kątem zgnilizny korzeni i ich redukcji lub ograniczonego wzrostu, obecności czerwonego rdzenia, oraz dodatkowo ocenę pędu skróconego truskawki pod kątem porażenia przez *Phytophthora cactorum* i *Verticillium* spp.,
- w przypadku stwierdzenia objawów chorobowych - obserwacje mikroskopowe pod kątem obecności oznak etiologicznych grzybów i organizmów grzybopodobnych;
- przygotowanie korzeni do testu Duncana, z uwzględnieniem kontroli pozytywnej testu w postaci porażonych korzeni poziomki;
- ocenę mikroskopową pod kątem typowych dla *P. fragariae* var. *fragariae* zarodni płytkowych oraz charakterystycznych oogoniów.

Do badań używa się jednorazowych pojemników, co wyklucza ryzyko kontaminacji próbek podczas procesu badawczego. Test Duncana jest prowadzony w komorze fitotronowej, w kontrolowanych warunkach temperatury i wilgotności. Zapisy z urządzeń pomiarowych fitotyonu są przechowywane w formie elektronicznej.

Po zakończeniu badania, po upływie obowiązkowego czasu przechowywania, próbki zostały zlikwidowane w autoklawie, na podstawie „Protokołu likwidacji próbek w Laboratorium nr 16” z dnia 3.06.2016, w którym zostały wymienione m.in. badane truskawki gorz1/1047/16.

Ocena

Badania są wykonywane w sposób prawidłowy i przeprowadzane zgodnie z wytycznymi podanymi w punkcie A1. Sposób postępowania z próbką zapewnia zachowanie jej tożsamości i zabezpiecza przed możliwością kontaminacji próbek na poszczególnych etapach badania.

3. Przygotowanie merytoryczne pracowników (udział w szkoleniach, znajomość i prawidłowość stosowania metod diagnostycznych, specjalizacja, zastępstwo) oraz dostępność procedur, instrukcji, metodyk

Ustalenia

Badania próbek poziomki/truskawki na obecność *Phytophthora fragariae* var. *fragariae* są wykonywane przez p. Beatę Rosiak, starszego asystenta – zatrudnioną na stanowisku ds. mikologii. Osobą zastępującą jest p. Agata Terebecka - Bulińska – starszy asystent, zatrudniona na stanowisku ds. nematologii.

Pani Beata Rosiak została przeszkolona w Centralnym Laboratorium zakresie:

- wykrywania i identyfikacji gatunków z rodzaju *Phytophthora* metodą hodowlaną (zaświadczenie nr 71/2007),

;

- wykrywania i identyfikacji *Phytophthora fragariae* var. *fragariae* – szkolenie doskonalące (zaświadczenie nr 93/2016),

Pani Agata Terebecka - Bulińska została przeszkolona w zakresie badań objętych kontrolą:

- wykrywania i identyfikacji grzybów i organizmów grzybopodobnych metodą hodowlaną (zaświadczenie nr 117/2011),
- wykrywanie i identyfikacji *Phytophthora fragariae* var. *fragariae* – szkolenie doskonalące (zaświadczenie nr 92/2016),

Na poszczególnych stanowiskach pracy dostępne są metodyki badań, procedury i instrukcje badawcze.

Ocena

Pracownicy laboratorium odpowiedzialni za wykonywanie badań materiału roślinnego na obecność *P. fragariae* var. *fragariae* posiadają udokumentowane kompetencje w tym zakresie.

4. Warunki lokalowe i techniczne (wyposażenie, stan techniczny urządzeń)

Ustalenia

Badanie próbek prowadzono w trzech pomieszczeniach tj. przyjmowni próbek, komorze fitotronowej oraz pracowni mikologii. Laboratorium posiada wyposażenie, materiały pomocnicze oraz rośliny pułapkowe do wykonywania opisanych badań. Urządzenia techniczne są w stanie dobrym i podlegają okresowym przeglądom zgodnie z zaleceniami producenta.

Do ww. badań nie wykorzystywano odczynników chemicznych.

Ocena

Warunki lokalowe i techniczne laboratorium są właściwe i pozwalają na prowadzenie badań z organizmami kwarantannowymi. Jednakże jeden inkubator z chłodzeniem może okazać się niewystarczający do sprawnego realizacji badań, jeśli zaistnieje potrzeba inkubacji w tym samym czasie próbek wymagających odmiennej temperatury inkubacji.

5. Nadzór nad odczynnikami i materiałami odniesienia

Ustalenia

W pracowni mikologii sprawdzono ewidencję agarów stosowanych w mikologii, chlorku wapnia i sposób ich przechowywania.

Pracownia mikologii w większości przypadków stosuje jako materiał odniesienia trwałe preparaty mikroskopowe, które są opisane i zewidencjonowane. Jediną żywą kulturę stanowi organizm kwarantannowy *Phytophthora ramorum* oraz korzenie truskawki i poziomki porażone przez *P. fragariae* var. *fragariae*.

Ocena

Nie stwierdzono nieprawidłowości.

6. Sposób dokumentowania wyników badań

Ustalenia

Dokumentację wyników badania prześledzono na losowo wybranych próbkach poziomki i truskawki wymienionych w p. A1.

Analizy są dokumentowane na każdym etapie, na stosownych formularzach. Na podstawie zapisów można odtworzyć istotne dla końcowego wyniku badania informacje.

Ocena

Sposób dokumentowania analiz jest prawidłowy.

7. Terminowość przeprowadzania badań i wystawiania wyników

Ustalenia

Badania próbek zostały przeprowadzone w terminach określonych w wytycznych dotyczących kontrolowanego zakresu.

Ocena

Próbki roślin badane pod kątem obecności *Phytophthora fragariae* var. *fragariae* są poddawane testom laboratoryjnym bez opóźnień, a sprawozdania z badań są wystawiane terminowo.

8. Identyfikacja próbek i warunki ich przechowywania

Ustalenia

Próbkom nadawany jest unikalny numer identyfikacyjny, którym analitycy posługują się w całym toku postępowania diagnostycznego. Wyznaczono miejsca przechowywania próbek w zależności od wyników kolejnych analiz. W przypadku podejrzenia o porażenie próbki przez grzybowe i grzybopodobne organizmy kwarantannowe, zostaje ona umieszczona w wyznaczonym i odpowiednio opisanym pomieszczeniu magazynowym, gdzie jest przechowywana do momentu uzyskania końcowego wyniku badania. Porażone przez *P. fragariae* var. *fragariae* korzenie roślin poziomki, po wykonaniu testu Duncana, są przechowywane w lodówce, w temperaturze około 8°C.

Ocena

Próbki są oznakowywane w sposób zapewniający ich tożsamość na każdym etapie badania. Warunki przechowania próbek poziomki i truskawki zarówno przed, jak i po badaniu są odpowiednie. Przechowywanie porażonych próbek oraz kontroli pozytywnych jest zgodne z wytycznymi.

B. Organizacja laboratorium oraz rozwiązania techniczne zabezpieczające przed uwolnieniem organizmów kwarantannowych do środowiska - realizacja zaleceń pokontrolnych z kontroli zrealizowanej w dniach 26-27 listopada 2012 r.

Zasady postępowania w laboratorium w odniesieniu do zapewniania bezpieczeństwa fitosanitarnego w laboratorium oraz odpowiedzialność personelu w tym zakresie zostały określone w opracowanych procedurach systemu zarządzania laboratorium i związanych z nimi instrukcjach (wydania 1, zatwierdzone do stosowania w dniu 9.05.2016 r.):

- „Postępowanie z próbkami do badań w Laboratorium” RB-06.00.00
 - „Przyjmowanie i rejestracja próbek do badań” RB-06.01.00
 - „Postępowanie z próbkami po badaniach i utylizacja odpadów” RB-06.02.00
- „Zapewnienie przy badaniach wymaganych warunków otoczenia w laboratorium” RB-05.00.00
 - „Dostęp i zasady przebywania na terenie laboratorium” RB-05.01.00
 - „Utrzymanie porządku i czystości w laboratorium” RB-05.02.00
 - „Postępowanie w Laboratorium Fitosanitarnym w przypadku uwolnienia organizmu szkodliwego do środowiska” RB-05.03.00
 - „Biologiczne wskaźniki sterylizacji parą wodną – ProSpore 2” RB-05.04.00

W dniu 09.05.2016 r. weszło w życie Zarządzenie nr 12 Lubuskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa w sprawie wdrażania Systemu Zarządzania zgodnie z normą PN-EN ISO/IEC 17025:2005 w Laboratorium Wojewódzkim WIORiN w Gorzowie Wlkp. W związku z tym zostały zorganizowane spotkania pracowników Laboratorium Wojewódzkiego oraz pracowników WIORiN w Gorzowie Wlkp. wykonujących prace w Laboratorium (personel sprzątający, konserwator), mające na celu zapoznanie pracowników z obowiązującą dokumentacją. Pracownicy potwierdzili znajomość dokumentów podpisem, zobowiązali się do ich stosowania, w tym do przestrzegania zasad bezpieczeństwa fitosanitarnego.

Ocena

W Laboratorium Wojewódzkim określono zasady postępowania w odniesieniu do bezpieczeństwa fitosanitarnego i udokumentowano je w obowiązujących procedurach. Pracownicy zostali zapoznani z zasadami i zobowiązali się do ich stosowania.

Podczas kontroli sprawdzono również realizację zaleceń pokontrolnych, w zakresie organizacji i prowadzenia badań w Laboratorium Wojewódzkim, ukierunkowanych na wykrywanie i identyfikację patogenów bakteryjnych ziemniaka, wydanych zgodnie z pismem CL-091-1/2013 z dnia 24.01.2016 r., a mianowicie:

1. Zorganizowano stanowisko do pobierania części przystolonowych ziemniaka, jednakże blat stołu roboczego jest wykonany z materiału, który nie jest odporny na działanie substancji chemicznych stosowanych do dezynfekcji.
2. Zakupiono zamrażarkę niskotemperaturową, co zapewnia odpowiednie warunki przechowywania ekstraktów ziemniaka, w zakresie temperatur od -68 °C do -86 °C.

3. Podczas procesu ekstrakcji bakterii z części przystolonowych bulw ziemniaka poprzez wytrząsanie, prowadzony jest monitoring temperatury, co potwierdzają stosowne zapisy w karcie pomiaru temperatury.
4. Do przygotowania kontroli pozytywnej stosowanej w analizach używany jest szczep referencyjny *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus* NCPPB Reference:1228(#3) (nr w „Rejestrze chemicznych i biologicznych wzorców i materiałów odniesienia” - W/MO-B-11/1), zakupiony w FERA Sand Hutton, York. Zapewnia to zgodność w tym zakresie z wytycznymi Dyrektywy Rady 93/85/EWG w sprawie zwalczania bakteriozy pierścieniowej ziemniaka, Dodatek 2.
5. Według deklaracji Kierownika Laboratorium, zaniechano dodawania wody do pojemników z próbką laboratoryjną w postaci tkanki przystolonowej, przechowywaną w lodówce do chwili rozpoczęcia badań.
6. Według deklaracji Kierownika Laboratorium, próbki bulw ziemniaka, dla których otrzymano dodatni wynik testu IF (próbki podejrzane o porażenie), są przechowywane w lodówce w skrzynkach o litej powierzchni dna i ścianek, co zapobiega ich wzajemnej kontaminacji.
7. W celu kontroli skuteczności procesu sterylizacji, zastosowanie znajdują wskaźniki biologiczne, co znajduje potwierdzenie w stosownych zapisach.
8. Rejestr próbek prowadzony jest poprzez gromadzenie wydruków raportów dziennych lub okresowych „Rejestr lab fito” sporządzonych w ZSI, zgodnie z zarządzeniem Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa Nr 28/2011 z dnia 4 lipca 2011r.

W związku z powyższym zobowiązuję do zapewnienia stanowiska do przygotowania próbek laboratoryjnych ziemniaka do badań pod kątem obecności bakterii kwarantannowych, spełniającego wymagania określone w zarządzeniu Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa nr 28/2011 z dnia 4 lipca 2011 r., tj. wyposażonego w blat roboczy wykonany z materiału odpornego na działanie substancji chemicznych stosowanych do dezynfekcji.

Informację o sposobie realizacji zalecenia proszę przedłożyć do dnia 2 września 2016 r.

Andrzej Chodkowski

Główny Inspektor